

V. LITTERAE UNIVERSALES CONTRA MONETAM SWYDNICENSEM^a

^b-Sigismundus Dei gratia rex Poloniae etc. ^{-b} ^c-Universis et singulis principibus tam spiritualibus quam saecularibus, reverendissimis ac reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis necnon magnificis, generosis, nobilibus, famatis et providis, palatinis, castellanis, tenutariis, terrigenis et quibusvis aliis dignitariis, officialibus et eorum vicesgerentibus, heredibus, advocatis, scultetis civitatumque et oppidorum nostrorum et quorumcumque subditorum nostrorum, magistris civium, consulibusque ac communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris cuiuscumque condicionis et praecminentiae existentibus, ad quos praesentes litterae nostrae pervenerint et ad quorum verisimiliter notitiam infrascriptum edictum nostrum perlatum fuerit, sincere et fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Sincere et fideles dilecti^c.

Cum^d annis superioribus cognovissemus grave damnum ac non modicam iacturam, qua regnum hoc nostrum ex ^e-inductione monetae Swidnicensis^e affectum fuerat et ^f-in dies^f magis ac magis afficitur, quod item praeter illius monetae et pondere et grano levitatem subinde varia falsi genera fiant et misceantur, ut paulatim bona regni nostri moneta educta sola levis Swidnicensis variae quidem sortis et diversa falsa remaneat, cupientes hiis ac futuris malis maturo remedio consulere, consiliariorum nostrorum ac omnium ordinum regni nostri in proxime praeterito Cracouiensi conventu generali¹ congregatorum accedente expresso consilio, statueramus praedictam ^g-monetam Swidnicensem^g per decursum unius anni in hoc regno nostro adhuc recipiendam, ita tamen quod singuli medii^h grossiⁱ non nisi per quinque denarios Polonicales darentur et reciperentur, ut per illud tempus unus quisque se ab eo monetae genere exoneraret, transacto vero anno eadem Swidnicensis moneta in regno nostro pro falsa haberetur, ut quotienscunque duo grossi in una marca apud aliquem reperirentur, poena tunc statuta plecteretur. Cognoscentes autem re ipsa, praedictam constitutionem nostram mediocribus ac infimae sortis hominibus non parvum dampnum facere, quippe si ea moneta, cuius maximus est numerus, hoc modo abrogaretur, futurum esse, quod per eos, quos^j magno reipublicae malo inducta est, non sine privato^k lucro, per eosdem iterum cum pauperum dampno et eorum ingenti lucro educeretur, levibus, falsis ac adulterinis nihilominus in regno nostro remanentibus; volentes igitur omnium nostrorum subditorum indemnitati, quanto melius feri posset, ^l-consulere statuimus in proxime praeterito conventu generali Pyotrkouiensis² cum consiliariis nostris ac omnibus omnium terrarum nuntiis¹, quod praedicta ^m-moneta Swidnicensis^m a solutione ⁿ-huius proxime praeteriti conventus Pytrcouiensisⁿ deinceps a nemine, cuiuscunque conditionis, status ac dignitatis existat, ullo modo recipiatur qualicunque pretio, prout hac de re statutum ^o-eiusdem conventus latius disponit^o, sed ab omnibus eam habentibus in officinam nostram monetariam nunc Cracouiae existentem, aut in^p civitate nostra Thorunensi proxime, quamprimum id commode fieri poterit^q, futuram comportari debet, hinc ad festum Nativitatis sancti Ioannis Baptistae proxime futurum [24 VI 1528]³, ibidem in aliam monetam sub signis nostris regiis transcudenda: grossorum videlicet maiorum duplicis generis, quorum alii sint valoris sex grossorum, ita quod quinque illorum in

^a Podstawę wydania stanowi tekst z MK₁, t. 44, s. 43. Porównano go z MK₂, t. 43, s. 426. Zaznaczono również odmianki tekstowe z Ordinatio de permutanda et abolenda moneta Swidnicensi et in aliam monetam grossorum maiorum transcudenda, por. AT, t. X, nr 74, s. 76-78.

^{b-b} W MK₂ etc. ^{c-c} W AT: Significamus tenore

praesentium quibus expedit universis. ^d Quia cum AT. ^{e-e} Swidnicensis monetae inductione AT.

^{f-f} W rękopisie błędnie: indices. ^{g-g} Swidnicensem monetam AT. ^h medientes AT. ⁱ Brak w AT. ^j per quos AT. ^k magno privato AT. ^{l-l} W AT tekst ten brzmi inaczej: hoc decreto nostro consulere, in praesenti Piotrcoviensi conventu generali cum consiliariis nostris ac omnibus omnium terrarum nuntiis statuimus. ^{m-m} Swidnicensis moneta AT. ⁿ⁻ⁿ W AT tylko: huius conventus. ^{o-o} conventus huius latius declarat AT. ^p AT dodaje: aliis locis, videlicet in. ^q poterit erigendam AT.

¹ Mowa o sejmie walnym krakowskim 1527 r., por. wyżej, nr XXXV.

² Mowa o sejmie walnym piotrkowskim 1525/1526, por. wyżej, nr XXXIV.

³ Od tego miejsca teksty Ordinatio de permutanda et abolenda moneta Swidnicensi et in aliam monetam grossorum maiorum transcudenda i uniwersalu zdecydowanie się różnią. Por. AT, t. X, nr 74, s. 76-78.

unum florenum seu mediam sexagenam computentur, alii vero valoris trium grossorum usualium Poloniarum, ita quod decem illorum pro triginta grossis usualibus numerentur. Quibus quidem grossis maioribus, sic ut praemisum est, excudendis aut ipsis grossis usualibus vel ternariis aut denariis minutis iam pridem excussis, secundum quod in officina monetaria moneta fuerit parata, solventur omnes in eadem officina infra tempus supra expressum pro ipsa moneta Swidnicensi, quam ad cambiendum attulerint modo infrascripto. Ita videlicet, quod quicumque partem aliquam praedictae monetae Swidnicensis in aliquam officinam portaverit, quae pondus sive parvum sive magnum attigerit, illa mox conflari et probari debet et quotienscunque in tali massa pagamendi reperti fuerit quindecim loti argenti puri, totiens solvi debent floreni septem et grossi viginti per triginta grossos. Ubi vero portati fuerint, qui pondus non attigerint, illi solvi debent singuli medii grossi per octo denarios. Falsis tamen ac adulterinis semper exceptis, denarios autem vel ternarios nullus monetam ipsam Swidnicensem cambiens, praeter suam ipsius voluntatem in magna summa recipere minime cogatur. Volentes autem omnem fraudem tollere, prohibemus, ne illa^r alia moneta conflata in massaque portata hoc pretio ematur, sed alio pretio secundum communem argenti valorem, prout magnificus thesaurarius regni nostri vel eius officialis noverit expedire, solvatur in praedictis officinis monetariis Cracoviensi et Thorunensi, ad quas si ex Maiori Polonia et Ducatu Masoviae praefata moneta Swidnicensis commode deferri, seu convehi non possit, commisimus ipsi magnifico thesaurario nostro, ut si necessarium et expediens fore videbitur, aliqui probati viri in civitate nostra Poznaniensi et Warschouiensi, et alibi aliquot locis ab eo constituantur, qui eandem monetam Swidnicensem ad festum praedictum sancti Ioannis Baptistae proximum [24 VI 1528] coemant et in officinas praefatas deducant aut transmittant. Si vero ultra hoc illi videbitur expedire, poterit demum in civitate Poznaniensi et Warschouiensi, altera videlicet earum civitatum aut in ambabus tertia vel etiam quarta officina institui id quod ipsius thesaurarii nostri et officialis eius vices gerentis industriae et cognitioni committimus. Quia vero maior vis dictae monetae Swidnicensis contra prohibitionem nostram ad terras Maioris Poloniae, Cuiaviae, Mazoviae et alias terras illis vicinas quam ad alia loca regni nostri est invecta, adeo quod pauca admodum bona moneta illic reperiatur. Providere volentes, ne quid negligentiae committeretur in communi defensione, permittimus, ut exactores earundem terrarum Maioris Poloniae, Cuiaviae, Mazoviae et aliarum illis vicinarum pro prima rata temporis, hoc est pro dominica Iudica proxime futura [29 III 1528] publicas contributiones in proxime transacto conventu generali Pyothrkouiensi decretas, in moneta Swidnicensi ab hominibus praedictarum terrarum, qui bonam monetam non habuerint, accipiant, computando quemlibet medium grossum Swidnicensem per octo denarios minutos regni nostri, ita ut pro singulis duodecim grossis bonae monetae regni nostri iidem ipsi exactores tredecim cum medio grossos Swidnicensis monetae, quae dudum e regno nostro explosa et recipi prohibita est, accipiant eandemque monetam Swidnicensem pro prima duntaxat rata, ut praemisum est, receptam ad officinam nostram monetariam et magnificum thesaurarium regni nostri transmittant, qui pro ea bonam monetam numerabit, dando videlicet pro singulis tredecim cum medio grossis Swidnicensibus grossos duodecim bonae monetae, alias pro singula marca et sex grossis monetae Swidnicensis unam marcam bonae monetae, ut eadem bona moneta detur et distribuatur militibus mercenariis, qui ad praesidia terrarum Russiae scribi et suscipi in palatinatibus regni nostri debent. Quod si hominibus praedictarum terrarum Maioris Poloniae et Mazoviae ultra solutas per eos contributiones pro prima rata, ut perfertur, aliquid monetarum Swidnicensis superfuerit, hi ipsi homines et alii subditi nostri cuiuscunque status, conditionis, dignitatis et praecminentiae existentes totum eius reliquum in supradictis officinis et locis cambire ad festum sancti Ioannis proxime futurum [24 VI 1528] omnino curent. Nam postea ea ipsa moneta Swidnicensis, per quam splendor et decus maiestatis nostrae regiae imminuitur et toto regno nostro non mediocriter damnum inferitur, nullo modo recipi, sed tanquam falsa ac noxia ab omnibus vitari debet sub ammissione bonae monetae, cui fuerit intermixta, et sub poenis nostris regalibus in Cracoviensi conventu generali constitutis, sic quod apud quemcunque duo grossi eiusdem monetae Swidnicensis in una marca inventi fuerint, totam

^r Lub: ulla.

illam marcam perdat, absque spe alicuius veniae et poena quattuordecim marcarum puniatur. Quocirca vobis supradictis et praesertim locorum capitaneis et eorum vicesgerentibus committimus praesentibus, mandantes, quotinus hoc edictum nostrum per loca, civitates et oppida et apud parochiales ecclesias diebus festis per publicas proclamationes ad universorum notitiam denuntiari exemplaque seu copias praesentium ad valvas praetorii et ecclesiarum affigi faciatis custodesque et inquisitores tam in finibus regni quam etiam infra ipsum regnum in vestris capitaneatibus constituatis, qui diligenter inquirent, ne deinceps ipsa moneta Swidnicensis in regnum nostrum inferatur, vel quispiam amplius pro mercibus et aliis rebus illam expendendo vel recipiendo ea utatur. Qui quidem custodes apud quemcunque illam invenerint, recipere eam possint et debeant, non habendo respectum ad quempiam et pro fisco nostro regio conservare. Quae omnia et singula praemissa sedulo exequi volumus per eos, quorum interest, sub poenis contra negligentes capitaneos et officiales statutis pro eorum officio et fide gratiaque nostra. Datum ^sPyotrcouie feria quinta proxima ante festum sancti Petri ad Cathedram^s anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo [20 II 1528], regni nostri XXII°. Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

VI. LITTERAE OCCASIONE TAXATIONIS BONORUM ET FUNDORUM^a

Sigismundus etc. Magnifice, generosi, venerabiles et nobiles, sincere nobis et fideles dilecti! Inter alia huius conventus Pyotrcouiensis generalis negotia publica et necessitates, visum est nobis et consiliariis nostris utriusque status, spiritualibus et saecularibus ac terrarum nuntiis, ut taxationes bonorum et fundorum terrestrium omnium subditorum nostrorum, spiritualium et saecularium regni nostri iuxta decretum et laudum praeteriti conventus Cracouiensis generalis¹ agi ceptae et hactenus interceptae in omnibus terris regni nostri continuarentur et prosequerentur. Ideo pro officio nostro regio volentes ea omnia conventus eius decreta in executionem debitam ponere, committimus S. et F. vestris praesentibus mandamus, quatinus tu, magnifice palatine, ad quem primum huiusmodi taxationes reiectae sunt, una cum aliis castellanis et nobilibus ac spiritualibus taxatoribus ad id iampridem delegatis aut delegandis conveniat, et de praemissis illos requirat et auiset^b, quos et Nos requirimus praesentibus habitaque inter se intelligentia universa bona palatinatus sui, que hactenus non sunt taxata, estimet et taxet, incipiendo taxationem fundorum et bonorum terrestrium praedictorum a dominica Misericordia Domini [26 IV 1528] usque ad eorundem bonorum debitam taxationis conclusionem. Quorum quidem bonorum terrestrium palatinatus sui taxationem a vobis confectam et in debitam formulam redactam apud se aseruent diligenter, tandiu quoad S. et F. vestris voluntatem nostram declarabimus, quid demum sint facturi. Secus non facturi, S. et F. vestrae pro debito suo et gratia nostra. Datum Pyotrcouie ut supra [feria quinta proxima ante festum sancti Petri ad Cathedram, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo octavo] [20 II 1528]. Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

Litterae ad palatino pro continuatione taxationis fundorum^c.

Sigismundus etc. Magnifice, sincere nobis dilecte! Non ignorat tua Sinceritas decretum esse in conventu Pyotrkouensi proxime praeterito, ut taxationes fundorum continuantur. Et proinde volentes nos hoc ipsum decretum, sicut et alia decreta et constitutiones rempublicam regni nostri concernentes debite executioni demandari et in nulla re ipsam rempublicam negligi, mandamus tue Sinceritati, adhibeat diligentem operam, ut illi, qui ad taxanda bona seu fundos in palatinatu tue

^{s-s} *WMK₂*; in Radom, feria quarta Cinerum.

^a Tekst zaczerpnięty z *MK₁* t. 44, k. 28, s. 57, z mkrf. AGAD, nr 713 odczytali W. Uruszczak i I. Dwornicka. ^b Odczyt wątpliwy. ^c Tekst, zaczerpnięty z *MK₂*, t. 43, s. 438, 439, z mkrf. AGAD nr 712 odczytali W. Uruszczak i I. Dwornicka.

¹ Por. wyżej, nr XXXV — sejm walny krakowski 1527 r.